

b.1. Działania – zachowanie się podmiotu prawa polegające na wykonywaniu określonych czynności, które można zaobserwować

Art. 208. (kk) Kto rozpija małoletniego, dostarczając mu napoju alkoholowego, ułatwiając jego spożycie lub nakłaniając go do spożycia takiego napoju, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 284. § 1. (kk) Kto przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą lub prawo majątkowe, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 186. (kc) Znalazca, który uczynił zadość swoim obowiązkom, może żądać znaleźnego w wysokości jednej dziesiątej wartości rzeczy, jeżeli zgłosił swe roszczenie najpóźniej w chwili wydania rzeczy osobie uprawnionej do odbioru.

b.2. Zaniechanie – zachowanie jako brak działania, które przepis prawny nakazywał podmiotowi prawa

Art. 162. § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej.

Art. 274 § 1. (kpc) Art. 274. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skazuje świadka na grzywnę, po czym wezwie go powtórnie, a w razie ponownego niestawiennictwa skazuje go na ponowną grzywnę i może zarządzić jego przymusowe sprowadzenie.

Fakty prawne – podział II

Czyny – zachowanie podmiotu prawa, które rodzi skutki prawne, pomimo że podmiot nie działał intencjonalnie (*prawo karne – czyny zabronione*)

Czynności prawne – wolicjonalne zachowanie jednostki rodzące skutki prawne (*prawo cywilne*)

Skutki prawne, sankcje

Skutki prawne – wszystkie następstwa prawne, jakie przepisy prawa wiążą z faktami prawnymi, następstwa, jakie powinny nastąpić, gdy zaistnieje fakt prawny

Sankcje – ujemne skutki prawne, polegające na zastosowaniu przymusu państwowego wobec adresata przepisu prawnego, który nie stosuje się do nakazu lub zakazu zawartego w tymże przepisie, czyli nie wypełnia dyspozycji

Rodzaje sankcji prawnych

- ❑ Sankcje karne (represyjne)
 - ❑ Sankcje egzekucyjne
 - ❑ Sankcja nieważności

Sankcje represyjne (karne)

dolegliwość (przykrość) wyrządzana tytułem odpłaty za zachowanie niezgodne z nakazami lub zakazami przepisów prawa. Polegają one na pozbawieniu danego podmiotu określonych dóbr, takich jak: życie, wolność, dobra majątkowe i inne

Sankcje karne w prawie polskim

Kary zasadnicze: (art. 32 kk) dożywotnie więzienie, 25 lat pozbawienia wolności, pozbawienie wolności, ograniczenie wolności, grzywna

Środki karne: (art. 39 kk) pozbawienie praw publicznych, pozbawienie praw rodzicielskich lub opiekuńczych, zakaz zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności, zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych, konfiskata mienia, obowiązek naprawienia szkody, nawiązka, świadczenia pieniężne, podanie wyroku do publicznej wiadomości

Podział sankcji karnych – *Kryterium: rodzaj i wymiar (wielkość, wysokość) kary*

Bezwzględnie oznaczone – ściśle określające rodzaj i wymiar kary. Sąd nie ma możliwości wyboru rodzaju kary i jej wielkości. (Brak takich sankcji w polskim prawie karnym)

Względnie oznaczone – określające rodzaj kary i pozostawiające sądowi decyzję co do wysokości kary w określonym przedziale.

Art. 199. (kk) Kto, przez nadużycie stosunku zależności lub wykorzystanie krytycznego położenia, doprowadza inną osobę do obcowania płciowego lub do poddania się innej czynności seksualnej albo do wykonania takiej czynności, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Art. 228. § 1. (kk) Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Alternatywnie oznaczone – sąd ma możliwość wyboru rodzaju i wymiaru kary, spośród opcji zawartych w przepisie prawnym.

Art. 107. (Kw) Kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1 500 złotych albo karze nagany.

Sankcja egzekucyjna

zmuszenie podmiotu zachowującego się niezgodnie z nakazami lub zakazami przepisu prawa do osiągnięcia takiego stanu rzeczy, jaki powinien mieć miejsce w wyniku dobrowolnego zastosowania się do postanowień owego przepisu

Sankcje egzekucyjne stosuje się, gdy adresat jest w stanie zrekompensować poszkodowanemu stratę; gdy skutki jego zachowania są odwracalne. (np. postępowanie komornicze)

Sankcje egzekucyjne stosuje się poprzez przymus osobisty lub egzekucję majątkową

Sankcja nieważności – działanie sprzeczne z normą prawną nie wywołuje skutku zamierzonego przez adresata, gdyż takie działanie jest nieważne.

Art. 13 § 1 (kro): „Nie może zawrzeć małżeństwa, kto już pozostaje w związku małżeńskim.”

§ 2. „Unieważnienia małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim może żądać każdy, kto ma w tym interes prawny.”

**Stanowienie prawa.
Rodzaje aktów
normatywnych**

Sposoby tworzenia prawa

- prawo *stanowione sensu stricto*
- prawo *kontraktowe* (umowa)
- prawo *zwyczajowe* (*common law*)

Prawo zwyczajowe – zespół norm postępowania, stosowanych regularnie przez dłuższy czas, przez odpowiednio duży krąg podmiotów, co do których u tych podmiotów ukształtowało się przekonanie i wytworzyła opinia, że obowiązują one jako normy prawne danego systemu prawnego, przez co zostały za takie uznane przez państwo w drodze wyraźnego aktu uznania (np. przez stosowanie przez sądy)

- prawo *precedensowe* (*case law*)

prawo precedensowe – decyzje sędziowskie podjęte bez oparcia na legislacji (brak odpowiedniej legislacji, problem przystawalności lub jej wadliwość), czyli precedensy. Doktryna *stare decisis*; *ratio decidendi* jako podstawa normy ogólnej

- prawo *religijne*
- prawo *prawnicze* (*doktryna prawna*)

The background is a solid blue color. A white curved line starts from the top left and curves towards the bottom right. A white triangle is positioned in the bottom right corner, with its hypotenuse following the curve of the white line.

Państwo. Pojęcie, funkcje, historia

Potoczne rozumienie pojęcia państwa

- aparat państwowy (władza rozkazodawcza)
- fiskus
- skarb państwa
- obszar geograficzny
- wspólnota narodowa (dobro należące do wszystkich członków narodu)

Pojęcie państwa

I. Definicja strukturalna (trójelementowa) Georga Jellinka

Państwo to wydzielony granicami obszar, w obrębie którego ludzie są poddani jednej władzy politycznej

II. Definicja funkcjonalna

Państwo to organizacja społeczna mająca władzę nad osobami zamieszkującymi określone terytorium, działające na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów i zabezpieczenia wspólnych dóbr, w tym, przede wszystkim, bezpieczeństwa i porządku

III. Definicja psychologiczna, Leona Petrażyckiego

Państwo to zbiór wyobrażeń opisujących międzyludzkie stosunki władcze (między rządzącymi i rządzonymi). Rządzący wydają decyzje i wcielają je w życie. Rządzeni są zobowiązani wykonywać te decyzje – przymus państwowy

IV. Definicja socjologiczna

Państwo to grupa ludzi wypełniających zadania władcze i wyposażone z tej racji we właściwe prerogatywy

V. Definicja marksistowska

Państwo to instrumentem panowania grup posiadających, który umożliwia im wykorzystanie swojej dominacji w stosunkach społecznych

VI. Definicja pozytywistyczna, Hansa Kelsena

Państwo to autonomiczny system norm prawnych

Państwo w doktrynie demoliberalnej

Państwo – polityczna organizacja społeczeństwa zamieszkującego określone terytorium, wyposażona w suwerenną władzę delegowaną właściwym organom w procesie demokratycznym i działającą w granicach prawa

Prawnomiędzynarodowa definicja państwa

Państwo jest:

1. podstawowym podmiotem stosunków międzynarodowych;
2. organizacją społeczno-polityczną, niezależną w podejmowaniu decyzji (suwerenną);
3. zdolną do dobrowolnego nawiązywania stosunków z innymi organizacjami w środowisku międzynarodowym;
4. zdolną do bycia członkiem wybranych przez siebie organizacji międzynarodowych;
5. swobodnie kształtującą swoją formę i ustrój społeczno-gospodarczy

Historia państwa. Ewolucja formy

- wspólnoty plemienne
- starożytne *polis* – Arystoteles: „tam gdzie społeczeństwo, tam *polis*”
- rzymskie *civitas; res publica; senatus populusque Romanus* (SPQR)

- średniowieczne, feudalne *imperium* i *dominium* – uniwersalizm cesarstwa i papieżstwa a organizacja „państwowa” (*summa potestas*)
- *stato* N. Machiavelli’ego (XVI w.) – abstrakcyjne pojęcie odnoszące się do wszelkich organizacji państwowych, wydzielonych z otoczenia i potwierdzających swą suwerenność
- państwo narodowe (XVIII-XIX) – początek współczesnej historii państwa (jednolity i scentralizowany aparat państwowy). Państwo narodowe i państwo „obywatelskie”

Państwo i ład państwowy, władza

epoka	ład	państwo	władza
starożytna Grecja	politeia	polis	kratos
Rzym republikański	status	res publica civitas	potestas
Rzym cesarski (po Dioklecjanie), średniowiecze	regnum	dominium	imperium
renesans	status	stato	potestas

Geneza państwa

- **Naturalny rozwój** – wg Arystotelesa polis powstało na drodze naturalnego rozwoju. Ludzie łączyli się w rodziny, te w osady a następnie w *koinonia*, miasta-państwa w celu krzewienia cnoty, osiągnięcia szczęścia i samowystarczalnego istnienia
- **Plan Boży** – państwo jest elementem Boskiego planu stworzenia i zbawienia świata (średniowiecze – św. Augustyn i św. Tomasz)
- **Patriarchat** – państwo powstało na mocy dziedziczenia władzy głowy rodziny (rodu) pierwszego ojca-Adama (Robert Filmer)
- **Podbój i dominacja** – wg Ludwika Gumplowicza państwo powstało w wyniku podboju słabszych plemion przez silniejszych

- **Umowa społeczna** – państwo powstało na mocy decyzji ludzi (starożytność-sofiści, średniowiecze-Jan Duns Szkot); istot naturalnie wolnych, równych, dążących do zagwarantowania sobie bezpieczeństwa (barok-Thomas Hobbes)
- **Dominacja społeczna** – państwo powstało na skutek rozwarstwienia grup ludzkich, w których silniejsi dążyli do zapewnienia sobie dominującej pozycji (Fryderyk Engels)
- **Podział pracy** – państwo jest organizmem, w którym rządzący i rządzeni pojawiają się na skutek podziału pracy (Herbert Spencer, August Comte). Państwo jako organizm
- **Efekt psychologiczny** – państwo powstało wskutek upowszechnienia społecznej świadomości, że pewnym osobom należy okazywać szacunek i posłuszeństwo – autorytet władzy (Leon Petrażycki)

Uznanie państwa jako fakt prawnomiędzynarodowy

Uznanie państwa – stwierdzenie przez podmiot prawa międzynarodowego faktu istnienia państwa i gotowość do respektowania związanych z tym konsekwencji (np. nawiązanie stosunków dyplomatycznych)

Doktryna konstytutywna i doktryna deklaratoryjna

Atrybuty współczesnego państwa

- system polityczny
- scentralizowany rząd, zdolny do utrzymania integralności terytorialnej
- ośrodek posiadający monopol na stosowanie legalnej przemocy
- władza zwierzchnia (suwerenność)
- wydzielone terytorium (odrębność terytorialna)
- symbolika państwowa (godło, barwy, hymn)
- własna waluta (?)
- system prawny

Atrybuty państwa i „państwa upadłe” (dzisiaj „kruche państwa) [failed state (dzisiaj fragile state)]

Funkcje państwa

1. Zapewnienie bezpieczeństwa w relacjach z otoczeniem zewnętrznym
2. Zapewnienie bezpieczeństwa na terytorium państwa
3. Identyfikacja potrzeb zbiorowych
4. Gromadzenie zasobów umożliwiających ich realizację
5. Regulacja zachowań
6. Reagowanie w sytuacjach naruszeń uznanym norm pożądanego zachowania

Typologia państw

I. Sposób powołania ośrodka decyzyjnego

1. *sukcesja* – klasyczne monarchie

2. *wybór*

- monarchie elekcyjne
- republiki

II. Liczba osób konstytuujących suwerena

1. *państwo monokratyczne* – władza należy do jednostki
2. *oligarchia* – władza należy do grupy osób
3. *demokracja* – suwerenem jest lud (demos)

III. Ustrój terytorialny

1. ***Państwo unitarne*** – państwo jednolite, podział terytorialny nie powoduje wielości porządków prawnych
2. ***Federacja*** – państwo złożone z autonomicznych elementów składowych, wyposażonych w znaczny zakres suwerenności (np. własny parlament), z właściwymi sobie porządkami prawnymi
3. ***Konfederacja*** – związek suwerennych państw, zachowujących samodzielność w kształtowaniu polityki obronnej, zagranicznej lub monetarnej, przy jednoczesnej ścisłej współpracy (np. unia celna)

IV. Pozycja jednostki w państwie. Państwo w służbie idei

ustrój	cel państwa
<i>Demokracja liberalna</i>	ochrona praw i wolność jednostki
<i>Autorytaryzm</i>	gwarancja trwałości władzy wykonawczej sprawowanej przez elitę
<i>Totalitaryzm</i>	realizacja idei/wartości porządkującej życie społeczne (np. wielkość narodu, zniesienie przymusu klasowego)

Koncepcja dobrego rządu (good governance)

DOBRE RZĄDY = mądre + efektywne +
odpowiedzialne + transparentne + w
granicach prawa + angażujące
obywateli w proces podejmowania
decyzji politycznych

Dobre rządzenie – definicja

dobre rządzenie to sprawowanie władzy publicznej w ramach wzajemnych relacji rządu, administracji i społeczeństwa, które cechuje otwartość, partnerstwo, skuteczność, efektywność oraz spójność.

- 1. Efektywność rządów** – zdolność organów władzy publicznej oraz administracji do efektywnego, sprawiedliwego, rozumnego i oszczędnego realizowania polityk publicznych, zwłaszcza w przedmiocie polityki społecznej
- 2. Rozwój gospodarki** – umiejętność tworzenia wysokiej jakości polityk gospodarczych, realizujących zasady (1) funkcjonowanie wolnego rynku (szacunek dla własności prywatnej i eliminacja zbędnych utrudnień administracyjnych dla działalności gospodarczej), (2) stabilności makroekonomicznej, (3) dbałości o wzrost gospodarczy (skuteczny system podatkowy i właściwa polityka długu publicznego)

3. Demokratyzacja – transparentność funkcjonowania władz publicznych i administracji, a także zdolność angażowania w prace administracyjne obywateli, szczególnie organizacji społecznych i pozarządowych, na zasadach proporcjonalnej reprezentatywności i pluralizmu (demokracja partycypacyjna). Efektywny system kontroli rządzących (wolność mediów oraz regularnie i wystarczająco często odbywające wybory, aby oddać zmianę preferencji politycznych elektoratu). Decentralizacja władzy – silny samorząd lokalny. Cywilna kontrola nad siłami zbrojnymi

Dobre rządy wg Banku Światowego

- 1. Głos rządzonych i odpowiedzialność rządzących przed rządzonymi** – szeroki zakres udziału obywateli w pracach instytucji rządowych. Wolność zgromadzeń i stowarzyszania się. Demokratyczne (wieloprzymiotnikowe) wybory. Wolność i pluralizm mediów masowych
- 2. Stabilność polityczna i brak przemocy** – wysoka stabilnych rządów. Osobiste bezpieczeństwo obywateli. Pokój społeczny. Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym

- 3. Efektywność rządów** – skuteczna realizacja polityk i usług publicznych. Działania polityczne są celowe, rozumne i przynoszące poprawę kondycji beneficjentów
- 4. Jakość regulacyjna** – tworzone prawo sprzyja rozwojowi prywatnego sektora w gospodarce
- 5. Rządy prawa** – odpowiedzialność rządzących przed prawem. Poszanowanie własności prywatnej i promocja wolności działalności gospodarczej. Dotrzymanie umów biznesowych. Sprawność systemu policyjnego i sądownictwa
- 6. Walka z korupcją** – tworzenie efektywnych metod walki z korupcją

Dobre rządy i MLG

Model tradycyjny, „państwo centryczny”

Model tradycyjny - cechy

model tradycyjny zakładał:

- (1) państwo-centryzm
- (2) instytucjonalną separację struktur władzy publicznej od otoczenia kontekstu społecznego
- (3) homogeniczność systemu politycznego
- (4) oparcie charakteru relacji międzynarodowych na zasadzie suwerenności i nadrzędności relacji międzypaństwowych nad pozycją organizacji międzynarodowych
- (5) przewagę struktur państwa nad innymi ośrodkami decyzyjnymi

Model MLG

MLG zakłada:

- (1) sieciowy układ funkcjonowania ośrodków decyzyjnych. Dyfuzja władzy powoduje, że państwo (organy władzy publicznej i administracja) jest dziś jednym ze współwystępujących ogniw sieci prowadzących swoją niezależną politykę, nie będąc zdolnym do pełnej kontroli przepływu informacji i kontrolowania zachowań poszczególnych aktorów
- (2) tworzące się sieci są niezależne od siebie, a jednocześnie zachowując współzależność wobec generalnych zasad określanych przez system prawny i kulturę polityczną.

(3) wszystkie elementy (ogniwa) sieci są samodzielne, lecz pozostają w nieustannej interakcji z innymi, szukając porozumienia, lecz często również konkurując z innymi o możliwość zaspokojenia potrzeb beneficjentów